

KIELISUIHKUTUSTA INARINSAAMEKSI VARHAISKASVATUKSESSA

Vähemmistökieli tutuksi saamelaisten kotiseutualueella

Kesti Jonna

Opinnäytetyö

Sosiaaliala
Sosionomi (AMK)

2023

Sosiaali-
sosionomi (AMK)

Tekijä	Jonna Kesti	Vuosi	2023
Ohjaaja(t)	Tarja Jussila ja Anneli Ylikärppä		
Toimeksiantaja	Lapin ammattikorkeakoulu		
Työn nimi	Kielisuihkutusta inarinsaameksi varhaiskasvatuksessa – Vähemmistökieli tutuksi saamelaiden kotiseutualueella		
Sivumäärä	33 + 13		

Tämän toiminnallisen opinnäytetyön aiheena on kielisuihutus inarinsaameksi varhaiskasvatuksessa. Opinnäytetyön tarkoituksena oli tutustuttaa suomenkielissä varhaiskasvatusryhmässä olevia lapsia inarinsaamen kieleen kielisuihutuksen avulla. Opinnäytetyötä varten olen suunnitellut, toteuttanut ja arvioinut viisi kielisuihutusleikkiä, joiden pohjalta opinnäytetyön tuotos eli leikkien ohjeet syntyivät.

Tavoitteena tässä opinnäytetyössä oli saada lapset innostumaan ja kiinnostumaan inarinsaamen kielestä. Henkilökohtaisena tavoitteena oli kehittää omia ryhmänohjaustaitoja sekä päästä suunnittelemaan lapsille mielekästä toimintaa.

Opinnäytetyön teoriaosuudessa käsitellään lapsen kielen kehitystä sekä leikin vaikutusta kielen oppimiseen. Lisäksi tarkastellaan minkälaisia näkökohtia varhaiskasvatuslaki ja varhaiskasvatussuunnitelman perusteet sisältävät kieleen liittyen.

Kielisuihutusleikit toteutettiin pienryhmässä kuudelle noin 5-vuotiaalle lapselle. Jokaisella leikillä oli eri teema, jonka sanastoon tutustuimme. Näitä teemoja olivat tervehdykset ja tutustumissanat, numerot, värit, eläimet sekä kehonosat. Jokainen leikki sisälsi alkukeskustelun, kaksi eri leikkiä sekä loppukeskustelun. Opinnäytetyön raporttiin on kuvattu leikkien suunnittelu, toteutus ja arviointi. Liitteistä löytyy ohjeet kielisuihutusleikkien pitämiseksi.

Kielisuihutusleikit saivat positiivista palautetta lapsilta sekä leikkiläisille osallistuneelta työntekijältä. Leikkien kesto, sisältö ja teemat todettiin hyviksi, mutta yhdellä leikillä opetettavien sanojen määrää voisi vähentää. Kokonaisuutena kielisuihutusleikit koettiin kivoina ja hyödyllisinä.

Avainsanat

Inarinsaame, kielisuihutus, varhaiskasvatus

Degree programme of Social Services
Bachelor of Social Services

Author	Jonna Kesti	Year	2023
Supervisor(s)	Tarja Jussila and Anneli Ylikärppä		
Commissioned by	Lapland University of Applied Sciences		
Title	Language showering in Inari Sámi in early childhood education – Familiarizing a minority language in the Sámi homeland		
Number of pages	33 + 13		

The subject of this functional thesis is language showering in Inari Sámi in early childhood education. The purpose of the thesis has been to introduce to children in a Finnish speaking early childhood education group the Inari Sámi language with the help of a language shower. For this thesis five language shower sessions were planned, executed, and evaluated, based on which the result for this thesis, i.e. instructions for the sessions, were made.

The aim of this thesis was to get children excited and interested in the Inari Sámi language. Personal aim was to improve my group leading skills and to get to plan meaningful activities for children.

The theoretical part of this thesis consists of child's language development and the effects of play on learning a language. In addition the aspects regarding language in the law about early childhood education and the guidebook named Varhaiskasvatuksen perusteet are reviewed.

The language shower sessions were held for a small group of children around the age of five. Each session had a vocabulary focusing on a certain theme. These themes were greetings and familiarization, numbers, colors, animals, and body parts. Each session contained an initial discussion, two different games, and a closing discussion. In the thesis report one can find descriptions of the planning, execution and evaluation of the sessions. The instructions for executing language shower sessions are in the attachments.

The language shower sessions received positive feedback from the children as well as from the employees who attended the sessions. The length, content, and themes of the sessions were stated to be proficient, but the amount of words per session could be reduced. As a whole the language shower sessions were received as fun and beneficial.

Keywords Inari Sámi, language shower, early childhood education

SISÄLLYS

1	JOHDANTO.....	5
2	VARHAISKASVATUS KIELEN KEHITTÄMISEN TUkena.....	6
2.1	Varhaiskasvatuslaki	6
2.2	Kielten rikas maailma	7
3	LAPSEN KIELEN OPPIMINEN.....	9
3.1	Lapsen kielen kehitys	9
3.2	Leikki ja kieli	11
3.3	Kielisuihkutus.....	12
4	INARINSAAME.....	13
5	OPINNÄYTETYÖN TOTEUTUS.....	15
5.1	Tarkoitus ja tavoitteet.....	15
5.2	Toiminnallinen opinnäytetyö	15
5.3	Opinnäytetyön prosessi	16
5.4	Eettiset lähtökohdat ja luotettavuus	17
6	KIELISUIHKUTUSTUOKIOIDEN TOTEUTUS JA ARVIOINTI	19
6.1	Ensimmäinen kielisuihkutustuokio	19
6.2	Toinen kielisuihkutustuokio	21
6.3	Kolmas kielisuihkutustuokio	22
6.4	Neljäs kielisuihkutustuokio	24
6.5	Viides kielisuihkutustuokio	25
6.6	Loppupalaute	26
7	POHDINTA.....	29
7.1	Tuotoksen tarkastelu	29
7.2	Oman oppimisen pohdinta	30
	LÄHTEET	32
	LIITTEET	34

1 JOHDANTO

Toiminnallisen opinnäytetyöni aiheena on kielisuihutus inarinsaameksi varhaiskasvatuksessa. Valitsin tämän aiheen, koska inarinsaameksi on hyvin vähän varhaiskasvatuksessa käytettävää materiaalia ja suurin osa siitä on tarkoitettu saamelaiseen varhaiskasvatukseen. Haluan tuoda inarinsaamen tutuksi myös suomenkieliseen varhaiskasvatukseen saamelaisten kotiseutualueella, etenkin Inarin kunnan alueella, jossa inarinsaame on yksi kunnan virallisista kielistä (Inari.fi 2023). Mielestäni olisi hyvä tutustuttaa paikallisia lapsia alueen alkuperäiskieleen ja kulttuuriin jo varhaiskasvatuksessa, ja se onnistuu hyvin kielisuihutuksen avulla.

Tämän opinnäytetyön tavoitteena on luoda inarinsaamenkieliset kielisuihutus-
tuokiot, joissa opitaan erilaisiin teemoihin liittyvää sanastoa inarinsaameksi. Tavoitteena on saada lapset kiinnostumaan ja innostumaan inarinsaamen kielestä. Henkilökohtaisena tavoitteenani on kehittää omia ryhmänohjaustaitoja sekä suunnitella lapsille mielekästä toimintaa. Opinnäytetyön toiminnallisen osuuden toteutin Ivalon päiväkodissa, jossa kävin pitämässä inarinsaamenkieliset kielisuihutus-
tuokiot noin 5-vuotiaiden lasten ryhmässä. Toiminnallisessa opinnäytetyössä on aina jokin tuotos ja tässä tuotoksena ovat ohjeet inarinsaamenkielisten kielisuihutus-
tuokioiden pitämiseen varhaiskasvatuksessa.

Opinnäytetyön teoriaosuudessa tarkastelen mitä varhaiskasvatuslaki ja varhaiskasvatussuunnitelman perusteet sanovat kielestä. Perehdyn myös lapsen kielenkehitykseen sekä leikin vaikutukseen kielen oppimisessa. Teoriaosuudessa avaan lisäksi tarkemmin opinnäytetyöni keskeisiä käsitteitä kuten kielisuihutus ja inarinsaame.

2 VARHAISKASVATUS KIELEN KEHITTYMISEN TUKENA

2.1 Varhaiskasvatustalaki

Varhaiskasvatusta ohjaa varhaiskasvatustalaki (540/2018) sekä valtakunnalliset varhaiskasvatustalustalun perusteet (Opetustalun 2022). Varhaiskasvatustalulla tarkoitetaan varhaiskasvatustalun mukaan lapsen suunnitelmallista ja tavoitteellista kasvatustalun, opetustalun ja hoidon muodostamaa kokonaisuutta, jossa painotetaan erityisesti pedagogiikkaa. Varhaiskasvatustalun tavoitteena on edistää lapsen iän ja kehityksen mukaista kasvua, kehitystä ja hyvinvointia sekä tukea lapsen oppimista turvallisen varhaiskasvatustalun ympäristön avulla. Varhaiskasvatustalussa pyritään myös mahdollistamaan lapselle myönteiset oppimiskokemukset ja toteuttamaan leikkiin, liikkumiseen, taiteisiin ja kulttuuriperintöön perustuvaa monipuolista pedagogista toimintaa. Kaikilla lapsilla tulisi olla yhdenvertaiset mahdollisuudet varhaiskasvatustalun ja varhaiskasvatustalun tulisi kunnioittaa yleistä kulttuuriperinnettä sekä kaikkien kielellistä, kulttuurista ja uskonnollista taustaa. Varhaiskasvatustalun tehtävänä on myös tunnistaa lapsen yksilöllisen tuen tarve ja järjestää sen mukaista tukea tarvittaessa monialaisessa yhteistyössä. (Varhaiskasvatustalaki 13.7.2018/540 § 1:2.3.)

Varhaiskasvatustalussa määrätään lapsen oikeudesta varhaiskasvatustalun sekä varhaiskasvatustalun järjestämisestä ja tuottamisesta lapsen edun mukaisesti. Kunnilla on velvollisuus järjestää varhaiskasvatustalusta kaikille alle oppivelvollisuusikäisille lapsille. Kuntien on myös huolehdittava siitä, että lapsella on mahdollisuus saada varhaiskasvatustalusta lapsen äidinkielenä olevana suomen, ruotsin tai saamen kielellä. (Varhaiskasvatustalaki 13.7.2018/540 § 1:1, 2:4.8, 6:25.)

Varhaiskasvatustalussa on asetettu Opetustalun määräävän lakiin perustuvat varhaiskasvatustalun perusteet. Niiden tarkoituksena on edistää yhdenvertaista toteuttamista varhaiskasvatustalun osalta koko maassa, toteuttaa varhaiskasvatustalussa säädettyjä tavoitteita sekä ohjata varhaiskasvatustalun laadun kehittämistä. Varhaiskasvatustalun perusteissa määrätään keskeiset sisällöt varhaiskasvatustalun toteuttamiselle, varhaiskasvatustalun järjestäjän ja

lapsen huoltajien väliselle yhteistyölle, monialaiselle yhteistyölle sekä lapsen varhaiskasvatussuunnitelman sisällölle. (Varhaiskasvatustalaki 13.7.2018/540 § 5:21.)

2.2 Kielten rikas maailma

Varhaiskasvatuksen yhtenä päämääränä on vahvistaa lasten kielellisiä taitoja ja valmiuksia sekä kielellistä identiteettiä. Tämä saavutetaan rohkaisemalla lasten uteliaisuutta ja kiinnostusta kieliin, teksteihin ja eri kulttuureihin. Kielen kehityksen tukeminen on yhteydessä lasten kulttuuriseen ja vuorovaikutukseen liittyvään laaja-alaiseen osaamiseen. Kielellisten taitojen kehittyminen avaa lapsille uusia tapoja vaikuttamiseen, osallisuuteen ja aktiiviseen toimijuuteen. Lasten kielellisten identiteettien kehittymistä voidaan osaltaan tukea, kun varhaiskasvatuksessa ja opetuksessa huomioidaan lasten kasvavan erilaisissa kielellisissä ympäristöissä ja heidän pystyvän omaksumaan useita eri kieliä samaan aikaan. (Opetushallitus 2022, 44–45.)

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa on oma lukunsa, joka sisältää kieleen ja kulttuuriin liittyviä tarkentavia näkökulmia. Nämä näkökulmat koskettavat kaikkia varhaiskasvatukseen osallistuvia lapsia ja sen takia varhaiskasvatuksessa koetaan lasten vaihtelevat kielelliset ja kulttuuriset taustat yhteisöä rikastuttavana asiana. Varhaiskasvatustalassa määrätään lasten oikeudesta saada varhaiskasvatusta äidinkielenään olevalla suomen, ruotsin tai saamen kielellä. Varhaiskasvatusta voidaan antaa myös viittomakielellä tai romanikielellä. Myös muita kieliä voidaan käyttää varhaiskasvatuksessa, kunhan se ei vaaranna varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa annettujen tavoitteiden saavuttamista. Tällöin on myös tärkeää pitää huolta lapsen äidinkielen suomen tai ruotsin kielitaidon kehittymisen tukemisesta. (Opetushallitus 2022, 53.)

Varhaiskasvatusta voidaan järjestää kaksikielisenä, jos kunta tai yksityinen toimija niin päättää. Silloin tavoitteena on hyödyntää lapsen varhaisen kielenoppimisen herkkyyuskautta tarjoamalla monipuolista kielikasvatusta ja herättää lasten

kielellinen uteliaisuus. Kaksikielisessä varhaiskasvatuksessa lapsille tarjotaan tilaisuuksia oppia kieltä toiminnallisesti ja leikinomaisesti sekä luodaan pohjaa kielten opiskelulle tulevaisuudessa. (Opetushallitus 2022, 55.)

Kaksikielinen varhaiskasvatus jaetaan laajamittaiseen ja suppeampaan. Laajamittainen kaksikielinen varhaiskasvatus voidaan järjestää kielikylpynä, jossa varhaiskasvatus toteutetaan pääosin vain kielikylpykielellä. Myös lapsia kannustetaan kielikylpykielen käyttöön, mutta heillä on myös mahdollisuus tulla ymmärretyksi äidinkielellään. Laajamittainen kaksikielinen varhaiskasvatus voidaan myös toteuttaa niin, että vähintään 25 prosenttia toiminnasta on eri kielellä kuin varhaiskasvatuslaissa säädetyllä kielellä. Tavoitteena laajamittaisella kaksikielisellä varhaiskasvatuksella on antaa lapsille valmiudet toimia kaksi- tai monikielisessä ympäristössä. Suppeampi kaksikielinen varhaiskasvatus on kielirikasteista varhaiskasvatusta, jossa alle 25 prosenttia toiminnasta järjestetään eri kielellä kuin varhaiskasvatuslaissa on säädetty. Eri kielellä tapahtuva toiminta on säännöllistä sekä suunniteltua ja sen tavoitteena on motivoida lapsia kieltenoppimiseen. Lisäksi varhaiskasvatusta voidaan järjestää kielipesätoiminnalla, joka on kielikylvyn kaltaista, mutta siinä vahvistetaan myös lapsen tietämystä omasta kulttuuristaan. Usein alkuperäiskansat hyödyntävät kielipesätoimintaa ja Suomessa on useita saamenkielisiä kielipesiä. (Opetushallitus 2022, 55–56.)

3 LAPSEN KIELEN OPPIMINEN

3.1 Lapsen kielen kehitys

Kieli on lapselle oppimisen kohde ja väline, jonka avulla lapsi voi ilmaista itseään, hankkia tietoa, ottaa haltuun erilaisia tilanteita ja asioita sekä olla vuorovaikutuksessa muiden kanssa. Monipuolinen kieliympäristö varhaiskasvatuksessa sekä yhteistyö vanhempien kanssa tukevat lasten kielellistä kehitystä. Varhaiskasvatuksessa lapset saavat kannustavaa palautetta heidän kielellisistä taidoistaan. (Opetushallitus 2022, 45.)

Kielen kehitys alkaa jo syntymästä, kun vauva on vuorovaikutuksessa häntä hoitavien henkilöiden kanssa. Kielen käyttö on aluksi kokonaisvaltaista ääntelyä, mutta noin puolenvuoden iässä siitä alkaa erottua toistuvia tavarakenteita. Noin yhden vuoden iässä lapsi tuottaa ensimmäiset sanansa toistelemalla aikuisten käyttämiä sanoja. Hän käyttää ilmeitä ja eleitä ilmaisun tukena. Lapsi myös ymmärtää enemmän kuin itse pystyy ilmaisemaan. Aikuisen on tärkeää tukea kielen kehitystä toistamalla ja vahvistamalla sekä jäsentämällä lapsen havaintoja ääneen. Myös kirjojen lukeminen ja kuvien katseleminen, loruilu sekä laulaminen auttavat kielen kehityksessä. Kahden vuoden iässä lapsi voi alkaa yhdistelemään sanoja toisiinsa ja taivuttamaan sanoja. Puhe liittyy yleensä lasta ympäröiviin tilanteisiin ja asioihin. Pikkuhiljaa lauseet pitenevät ja lapsi oppii uusia taivutusmuotoja. Kolmevuotiaan lapsen puhe on jo lähestulkoon täysin ymmärrettävää. Hän käyttää monisanaisia lauseita ja kuvailua kerronnan tukena. Puheessa voi tulla vielä virheitä taivutuksen tai äänteiden osalta. Kielen oppimisen kannalta kolme ensimmäistä vuotta ovat erityisen herkkää vaihetta. 4–5-vuotiaana lapsi käyttää jo monipuolista ja sujuvaa kieltä. Puhe on selkeää, vaikka vielä voi ilmetä äännevirheitä. (Hakamo 2011, 13–15.)

Lapsen kielen kehitys ei ole vain puheen kehittymistä, sillä se on myös ajattelun, sosiaalisen vuorovaikutuksen sekä tunteiden ja toiminnan ilmaisun kehittymistä. Lapsen kieli kehittyy, vaikka hän vielä puhuisi yhtään. Sen takia on tärkeää, että lapselle puhutaan syntymästä asti. Lapsen kielellisen tietoisuuden kehittyminen liittyy myös kielen kehitykseen. Kun lapsi alkaa kiinnostua kielestä muutenkin

kuin vain sanojen merkityksestä, niin hän pikkuhiljaa oppii suhtautumaan kieleen ulkopuolisesti. Lapsi tulee tietoiseksi sanojen muodostuvan äänteistä ja osaa yhdistellä äänteitä sanoiksi. Myös sanaston ja sanamuotojen ymmärtäminen on osa kielellistä tietoutta. Lapsi oppii huomaamaan sanojen usein rakentuvan eri osista ja nämä osat yhdessä voivat määrittää sanan merkityksen. Lapset tulevat myös tietoisiksi sanajärjestyksestä ja puheen rytmistä, etenkin lorujen kautta lapset oppivat tiedostamaan kielellisiä säännönmukaisuuksia. Tärkeä osa kielellistä tietoutta on myös tietää sanojen sisällöistä ja merkityksistä sekä tietää miten kieltä käytetään. Kielellisen tietouden kehittymistä voidaan tukea etenkin lorujen, kerroksen ja sadutuksen avulla. (Nurmilaakso 2011, 31–40.)

Tänä päivänä moni lapsi kasvaa kaksi- tai monikieliseksi. Lapsi pystyykin omaksumaan useampaa kuin yhtä kieltä kerralla, mutta silti monikielisen lapsen kielenkehitys mukailee yksikielisten lasten kehitystä (Smolander 2020, 337). Kieliä voidaan oppia samanaikaisesti tai rinnakkain. Samanaikaista kielenoppimista on, kun lapsi oppii ennen kolmea ikävuotta ympäristössään kahta kieltä. Peräkkäistä kielenoppimista on, kun lapsi oppii toisen kielen vasta päiväkodissa. Toisen kielen oppimisen prosessi on samankaltainen kuin ensikielen oppiminen. Aluksi lapsi ei tuota puhetta vaan hän kuuntelee ja harjoittelee uutta kieltä mielessään. Tämä hiljainen harjoittelukausi voi kestää useamman kuukauden. Lapsi saattaa myös sekoittaa kieliä keskenään tai käyttää lauseessa molempien kielten sanoja sekaisin. Kaksikielisen lapsen sanavarasto on laajempi kuin yksikielisen, sillä sanasto sisältää ilmauksia molemmista kielistä. Uuden kielen oppiminen voi myös vaikuttaa hitaammalta kuin ensikielen oppiminen, mutta vähitellen lapsi alkaa tuottaa puhetta myös uudella kielellä. (Halme 2011, 90–91.)

Kielitaidon käsite voidaan määritellä eri tavoin, mutta yleensä se jaetaan neljään osa-alueeseen, joita ovat puhuminen, puheen ymmärtäminen, lukeminen ja kirjoittaminen. Kielen taitojen kehittyminen näillä eri osa-alueilla tarkoittaa kielitaidon oppimista. Toisen kielen oppimisessa on tavanomaista, etteivät kielitaidon osa-alueet kehity aina yhtä vahvoina. Sosiaalinen kieli eli arkikieli opitaan usein melko nopeasti, mutta se ei tarkoita sitä, että kielen syvemmät rakenteet olisi opittu. Eli lapsen puhekieli ja ääntäminen on melko sujuvaa, mutta sanastoltaan

ja rakenteeltaan puhe on yksinkertaista. Kielellinen ymmärtäminen rajoittuu lapselle tuttuihin ilmaisuihin ja tilanteisiin. (Halme 2011, 91–92.)

3.2 Leikki ja kieli

Leikki on lapsille tapa hahmottaa maailmaa ja oppia uutta. Leikin kautta lapset voivat jäsentää ja tutkia ympäröivää maailmaa, luoda sosiaalisia suhteita sekä muodostaa merkityksiä tunteita ja kiinnostusta herättäneille kokemuksille. Leikki ei kuitenkaan ole lapsille tietoinen oppimisen väline vaan se tuottaa heille iloa, leikin merkitys syntyy leikistä itsestään. Leikin avulla lapset saavat mahdollisuuden kokeilla erilaisia rooleja ja ideoita sekä rakentaa käsitystä itsestään ja muista ihmisistä. Usein leikeistä voi tunnistaa jokapäiväiseen arkeen, perheeseen tai työntekoon liittyviä teemoja sekä aikuisten tapoja ja rooleja (Viljamaa & Yliherva 2020, 207). Näitä voivat esimerkiksi olla erilaiset kotileikit tai roolileikit. Lapsen kasvaessa ja saadessa uusia kokemuksia myös leikki kehittyy ja saa eri muotoja. (Opetushallitus 2022, 42–43.)

Keskinäinen vuorovaikutus lapsen ja aikuisen sekä ikätovereiden kanssa antavat perustan ajattelun ja kielen kehitykselle. Ennen sanojen ja puheen ilmaantumista lapsi pystyy leikkiessään kommunikoimaan ilmein, elein ja katsein. Aikuisen tuki on leikissä tärkeää, koska lapsi oppii sanoja ja niiden merkityksiä aikuisen toistaessa leikissä asioiden ja esineiden nimiä. Lapsen motoriikka ja kognitiiviset taidot kehittyvät myös leikkiessä, kun lapsi pystyy kokeilemaan erilaisten esineiden toimintoja leikeissään. Lapsi myös tekee leikkiessään aikaa ja paikkaan liittyviä huomioita ja harjoittelee niihin liittyviä käsitteitä, jolloin leikki ja kielellisten taitojen kehittyminen tukevat lapsen ja ympäristön välistä suhdetta. Kun lapsi alkaa tuottaa puhetta, niin leikistä tulee monipuolisempaa. Kielen merkitys näkyy sekä vahvistuu leikeissä ja lapsi alkaakin ohjata leikkiä enemmän kielen avulla. Leikeissä on tällöin usein juoni ja leikin kesto pitenee. Leikki ja kieli kulkevat käsi kädessä: leikki tukee kielen kehitystä ja toimiva kielellinen ilmaisu rikastuttaa leikkiä. (Viljamaa & Yliherva 2020, 209, 212–213.)

Aikuinen voi tukea lapsen kielen kehitystä leikkien avulla. Pienten lasten kanssa erilaiset ääntelyt, joita lapsi voi jäljitellä kuten esimerkiksi eläinten matkiminen,

auttavat kielen oppimisessa. Erilaiset loru- ja laululeikit tukevat myös kielen kehitystä, sillä ne sisältävät kielellistä leikkittelyä ja riittelyä. Loruleikeissä on usein emotionaalinen lataus ja jännitystä. Toistojen kautta lapsi osaa odottaa, mitä seuraavaksi tapahtuu. Laululeikit ovat loruleikkejä rikkaampia sanastoltaan ja lapsi voi oppia laulamaan pitkiä lauseita ennen kuin pystyisi samaan puhumalla. (Viljamaa & Yliherva 2020, 218–219.)

3.3 Kielisuihkutus

Varhaiskasvatusta voidaan järjestää vieraskielisenä joko kielikylpymenetelmänä, jossa kaikki toiminta tapahtuu vieraalla kielellä tai kielisuihkutuksena eli kielirikasteisena toimintana, jossa alle 25 prosenttia toiminnasta järjestetään vieraalla kielellä. Kielisuihkutus on suomalainen käsite. Kielisuihkutuksen tavoitteena ei ole vain opettaa vierasta kieltä vaan myös herättää kiinnostus vieraita kieliä kohtaan ja innostaa lasta kielten opiskeluun. Tavoitteena on myös luoda lapsille myönteinen kuva erilaisista kielistä ja kulttuureista, jolloin kielisuihkutus on lisäksi kulttuurisuihkutusta eli kulttuurikasvatusta. Osa vieraan kielen oppimista on tutustua kohdemaan kulttuuriin ja maantieteeseen. (Peda.net 2023; Bärlund, Nyman & Kajander 2015, 77-78.)

Kielisuihkutusta toteutetaan erilaisten leikkien, laulujen ja liikkumisen kautta, mutta sen ei tarvitse olla erillinen tuokio vaan kielisuihkutusta voi toteuttaa myös arjen toimintojen yhteydessä esimerkiksi ulkovaatteita puettaessa päälle voidaan käydä läpi vaatteiden nimet eri kielellä. Kielisuihkutustuokiot ovat yleensä lyhytkestoisia ja pituus riippuu kohderyhmänä olevien lasten iästä. Useat toistot ja rutiinit auttavat lapsia oppimaan myös vierasta kieltä paremmin. (Peda.net 2023; Bärlund, Nyman & Kajander 2015, 77-78.)

Kielisuihkutusopettajana voi toimia kuka tahansa monikielinen henkilö, jolla on pedagogista ja kielellistä tietämystä sekä osaamista. Kielisuihkutusopettajan pätevyyttä tai kielisuihkutuksen tavoitteita, työtapoja ja sisältöjä ei ole valtakunnallisesti määritelty. (Bärlund, Nyman & Kajander 2015, 79.)

4 INARINSAAME

Saamen kielet ovat Euroopan alkuperäiskieliä, joita puhutaan Suomen, Ruotsin, Norjan sekä Venäjän alueilla. Saamen kielet kuuluvat suomalais-ugrilais kieliryhmään ja ovat näin suomen kielen etäsukukieliä. Saamen kieliä on yhteensä kymmenen, joista vain kolmea puhutaan Suomen alueella. Näitä ovat pohjoissaame, inarinsaame sekä koltansaame. Saamen kielet ovat uhanalaisia eli ne ovat vaarassa hävitä kokonaan. Saamelaisyhteisöt ovat kuitenkin alkaneet elvyttämään ja kehittämään saamen kieliä niiden turvaamiseksi. Saamen kielten säilymistä turvaavat myös kielelliset oikeudet, joista on määrätty Suomen perustuslaissa sekä saamen kielilaissa. (Saamelaiskäräjät 2023b.)

Saamen kielilain tarkoituksena on turvata saamelaisten perustuslain mukainen oikeus ylläpitää ja kehittää omaa kieltään ja kulttuuriaan, saamelaisilla on myös oikeus käyttää omaa kieltään viranomaisessa ja tuomioistuimessa. Etenkin saamelaisten kotiseutualueella eli Enontekiön, Inarin, Utsjoen ja Sodankylän alueilla laissa säädettyjä oikeuksia tulee noudattaa, mutta myös saamelaisalueen ulkopuolella saamelaisella on sama oikeus, kun käsitellään joko Lapin hyvinvointialueen tai kotiseutualueen viranomaisissa vireille tulleita asioita. Vaikka saamelainen osaisi myös suomea tai ruotsia, niin viranomaisen ei voi kieltäytyä toteuttamasta saamen kielilaissa säädettyjä oikeuksia. (Saamen kielilaki 15.12.2003/1086 § 1:1, 2:4, 3:11, 3:12.)

Inarinsaame on ainoa saamen kielistä, jota puhutaan vain Suomen alueella. Perinteisesti sitä on puhuttu Inarijärven ympäristössä, mutta nykyään puhujia löytyy ympäri Suomea. Inarinsaamen puhujia on nykyään noin 400 ja puhujamäärä on nousussa pitkäjänteisen kielenelvytyksen johdosta. Noin kolmekymmentä vuotta sitten inarinsaamen kielen tilanne oli erittäin huono ja kieltä alettiin elvyttää. Silloin perustettiin inarinsaamen kielen yhdistys, Anarâškielâ servi, jonka elvytyshankkeiden avulla kieli on saanut uusia puhujia. Anarâškielâ servi perusti ensimmäisen inarinsaamenkielisen kielipesän Inariin. Kielipesä on varhaiskasvatusikäisille tarkoitettu päivähoitopaikka, jossa käytetään vain saamen kieltä. Näin lapset oppivat kielipesässä luonnollista tietä saamen kielen ja he saavat äidinkielenomaisen kielitaidon, jonka jälkeen voivat jatkaa

saamenkieliseen kouluopetukseen. Inarinsaamenkielisiä kielipesiä on nykyään neljä ja ne toimivat Inarin ja Ivalon alueella. Inarinsaamenkielen elvytystyöhön kuului myös ortografian eli oikeinkirjoitustavan hyväksyminen, joka helpotti kielen opettamista. Inarinsaamenkielistä perusopetusta on saanut 2000-luvun alusta asti ja nykypäivänä koko peruskoulun voi käydä inarinsaamenkielellä. (Oktavuohta.com 2023.)

Inarinsaamen kielen opetuksessa on kuitenkin ongelmana pula oppimateriaaleista ja opettajista. Osaavia ihmisiä on vähän, joten sama henkilö joutuu toimimaan esimerkiksi opettajana, toimittajana, politiikkona sekä kulttuurityöntekijänä. Oppimateriaalin tekijöitä on myös vähän, mutta tilanne on paranemaan päin. Saamelaiskäräjät tuottavat ja rahoittavat saamenkielisiä oppimateriaaleja esi- ja perusopetukseen, lukioon sekä ammatilliseen- ja aikuiskoulutukseen. (Morottaja 2006; Saamelaiskäräjät 2023a.)

5 OPINNÄYTETYÖN TOTEUTUS

5.1 Tarkoitus ja tavoitteet

Opinnäytetyöni tarkoituksena on tutustuttaa suomenkielisiä lapsia inarinsaamen kieleen kielisuihkumenetelmällä. Kielisuihku tai kielisuihkutus tarkoittaa vieraalla kielellä toteutettavia lyhyitä leikkiin perustuvia toimintatuokioita, joissa on tarkoituksena tutustua kieleen ja herättää kiinnostus vieraita kieliä kohtaan (Kangasvieri, Miettinen, Palviainen, Saarinen & Ala-Vähälä 2012, 20). Tarkoituksena on myös tuoda saamelaisten kotiseutualueella asuville suomalaisille alueen alkupe räiskieltä tutuksi.

Opinnäytetyön tavoitteena on luoda leikkiin perustuvat lyhyet toimintatuokiot, joissa opitaan erilaisiin teemoihin liittyvää sanastoa inarinsaameksi. Tavoitteena on saada lapset kiinnostumaan ja innostumaan inarinsaamen kielestä sekä suunnitella ja toteuttaa lapsille mielekkäät toimintatuokiot. Haluan lisäksi kehittää omia ryhmänohjaustaitojani. Tarkoituksena on myös, että kuka vain varhaiskasvattaja voisi käyttää kielisuihkutustuokioiden ohjeita hyödyksi, esimerkiksi kansainvälisellä saamen kielten viikolla.

5.2 Toiminnallinen opinnäytetyö

Toteutan opinnäytetyöni toiminnallisena opinnäytetyönä. Toiminnallinen opinnäytetyö on kehittämispainotteinen, käytännönläheinen ja työelämälähtöinen. Se tavoittelee ohjeistamista, opastamista, toiminnan järjestämistä tai järjeistämistä käytännön toiminnassa ammatillisella kentällä. Toiminnallisen opinnäytetyön tavoitteena on luoda jokin työelämää kehittävä toiminnallinen tuotos, kuten esimerkiksi opas tai tapahtuma. Toiminnallisessa opinnäytetyössä yhdistyy käytännön toteutus ja sen raportointi tutkimusviestinnän keinoin. (Vilka & Airaksinen 2003, 9–10.)

Tässä toiminnallisessa opinnäytetyössä tuotoksena olivat kielisuihkumenetelmälliset inarinsaamen kieleen tutustuttavat toimintatuokiot 4–6-vuotiaille suomenkielille lapsille ja ohjeet niiden pitämiseen. Kielisuihkutustuokioilla tutustutaan leik-

kien kautta eri teemaisiin sanoihin. Näitä teemoja ovat tervehdykset ja tutustumissanat, numerot, värit, eläimet sekä kehonosat. Kielisuihutus toteutetaan 6–8 lapselle pienryhmässä yhtenä viikkona maanantaista perjantaihin. Yhden tuokion kesto on noin 20–30 minuuttia. Kielisuihutus tuokioiden jälkeen pyysin lapsilta suullista palautetta ja tuokioita seuranneelta työntekijältä suullista sekä kirjallista palautetta.

5.3 Opinnäytetyön prosessi

Opinnäytetyöni prosessi alkoi syksyllä 2022 aiheen valitsemisella ja opinnäytetyönsuunnitelman kirjoittamisella. Aiheeni kuitenkin tarkentui vasta keväällä 2023. Pohdin pitkään tutkimuksellisen ja toiminnallisen opinnäytetyön välillä, mutta päädyin lopulta toiminnalliseen, koska koin sen työstämisen mieluisampana vaihtoehtona. Suuntauduin opinnoissani varhaiskasvatukseen, joten opinnäytetyöni tuli myös liittyä varhaiskasvatukseen. Varhaiskasvatustyössä pidän eniten erilaisen toiminnan, kuten leikkien ja pelien, suunnittelusta, joten päätin pitää jonkinlaiset toiminnalliset tuokiot. Halusin toiminnallisilla tuokioilla olevan jokin yhteinen teema, joka nivoisi tuokiot yhtenäiseksi kokonaisuudeksi. Olen itse ollut aina kiinnostunut erilaisista kielistä ja niiden oppimisesta, joten halusin myös tuoda sitä intoa lapsille. Näin tuokioiden teemaksi tuli kielisuihutus. Seuraavaksi piti päättää mitä kieltä opetan kielisuihutus tuokioilla. Kielen tuli olla sellainen, jota itse osaan, jotta pystyn opettamaan lapsille sitä. Opintojeni alusta alkaen tiesin, että haluan liittää inarinsaamen jotenkin opinnäytetyöhöni. Osaan myös itse puhua inarinsaamea, joten se valikoitui kielisuihutuskieleksi.

Kielisuihutus inarinsaameksi on järkevin tehdä saamelaisalueella, koska saamelaisuus on tuttu käsite myös suomalaisissa varhaiskasvatusryhmissä ja monilla lapsilla voi olla sidoksia saamelaisuuteen esimerkiksi sukulaisten kautta. Lapsilla on myös mahdollista opiskella inarinsaamea koulussa halutessaan, joten heitä voi innostaa kielisuihutuksen avulla opettelemaan kieltä. Seuraavaksi selvitinkin, onko suomalaisissa varhaiskasvatusryhmissä jo käytössä jotain kielisuihutuksen kaltaista toimintaa inarinsaameksi. Olin yhteydessä Ivalon päiväkotiin ja siellä ei ainakaan ollut käytössä mitään vastaavaa, joten kysyin, olisivatko he

kiinnostuneita, jos tulisin pitämään kielisuihkutustuokiot inarinsaameksi yhtenä viikkona ja he vastasivat myönteisesti.

Seuraavaksi aloin suunnittelemaan tarkemmin mitä kielisuihkutustuokiot sisältäisivät. Alusta asti tiesin, että yhtenä päivänä keskityttäisiin vain yhden teeman sanoihin, jotta tuokiot ovat selkeitä ja sanat voivat jäädä paremmin mieleen. Pitkän välimatkan takia en ehtinyt käydä tutustumassa ryhmän lapsiin etukäteen ja osallistaa heitä tuokioiden suunnitteluun ja teemojen valintaan. Sen takia valitsin itse tuokioille yleisesti lapsille mieluisat teemat, joita olivat tervehdykset ja tutustumissanat, numerot, värit, eläimet ja kehonosat. Halusin sisällyttää tuokioihin kaksi eri leikkiä, joista toinen olisi toiminnallinen ja toinen liikunnallinen. Lisäksi leikkien tulisi olla tuttuja, jotta sääntöjen opetteluun sijaan voi keskittyä oppimaan uusia sanoja. Päätettyäni mitä leikkejä otan mukaan tuokioille, aloin tehdä materiaalia niille. Halusin päästä käyttämään omaa luovuuttani, joten päätin piirtää ja maalata itse suurimman osan apuna käytettävistä kuvakorteista.

Ennen tuokioiden toteuttamista lähetin sähköpostilla Ivalon päiväkotiin huoltajille toimitettavat lupalomakkeet. Lupalomakkeissa kerroin lyhyesti opinnäytetyöstäni sekä kielisuihkutustuokioista. Päiväkodin työntekijä valikoi tuokioille osallistuvat lapset ja antoi heidän huoltajilleen lupalomakkeet, jotka sain täytettyinä takaisin ensimmäisellä kielisuihkutustuokiolla.

5.4 Eettiset lähtökohdat ja luotettavuus

Hyvä tieteellinen käytäntö ja tutkimuseettiset periaatteet ohjaavat opinnäytetyön tekemistä. Niiden tarkoituksena on varmistaa, ettei tutkimus loukkaa kenenkään ihmisoikeuksia tai vapauksia ja, että tutkimus kunnioittaa kulttuuriperintöä sekä luonnon monimuotoisuutta, eikä tutkimuksesta aiheudu haittoja tai vahinkoja tutkimuskohteille. Kaikkia tutkijoita Suomessa ohjaavat nämä yleiset eettiset periaatteet ja niitä tulee noudattaa tutkittavan iästä tai toimintakyvystä riippumatta. Henkilötietojen käsittelyssä tulee myös noudattaa lainsäädäntöä ja yksityisyyden suoja. (Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2019, 7–13.)

Opinnäytetyössäni täytyi noudattaa tarkkaan eettisiä periaatteita ja lähtökohtia, sillä opinnäytetyöni kohteena ovat lapset. Tutkimuseettinen neuvottelukunta on listannut myös alaikäisten tutkimiseen eettiset periaatteet, joissa selvitetään, että alaikäiselle tulisi antaa tutkimuksesta tietoa hänen iälleen sopivalla tavalla, kaikilta alle 15-vuotiailta tulee olla huoltajan suostumus tutkimukseen (Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2019, 9–10). Päiväkoti-ikäisiä lapsia tutkiessa tulisi siis saada ensin heidän huoltajiltaan suostumus tutkimukseen osallistumisesta. Lapselta pitäisi sen jälkeen pyytää myös suostumusta ja kunnioittaa hänen päätöstään. Opinnäytetyöni toiminnallista osuutta varten toimitin huoltajille lupalomakkeen, jossa kerroin lyhyesti opinnäytetyöni sisällöstä ja tarkoituksesta ja pyysin huoltajan lupaa lapsen osallistumiselle kielisuihikutustuokioille. Lupalomakkeessa tuli myös ilmi, ettei opinnäytetyössäni mainita lapsia nimeltä tai mitään muita tunnistettavia piirteitä heistä. Kielisuihikutustuokioille ryhmän työntekijä valitsi lapset ja kaikki heistä osallistuivat innoissaan tuokioille, eli he olivat suostuneet osallistumaan. Puhun opinnäytetyössäni mainituista henkilöistä yleisesti lapsina ja ryhmän työntekijänä, jotta he eivät olisi tunnistettavissa.

Ennen kielisuihikutustuokioiden toteuttamista tein opinnäytetyösopimuksen Lapin ammattikorkeakoulun kanssa, josta selviää, ettei opinnäytetyöni tarvitse eettistä ennakoarviointia tai käsittele henkilötietoja. Tutkimuslupasopimuksen tein Ivalon päiväkodin kanssa. Olen perehtynyt aiheeseeni kirjallisuuden, tutkimusten ja lainsäädännön kautta. Pyrin valitsemaan ajankohtaisia ja tuoreita lähteitä, jotta tieto olisi mahdollisimman luotettavaa. Opinnäytetyöni on julkinen ja valmistuttuaan se julkaistaan Theseus-palvelussa.

6 KIELISUIHKUTUSTUOKIOIDEN TOTEUTUS JA ARVIOINTI

Toteutin tuokiot kesäkuussa 2023 Ivalon päiväkodissa. Olimme sopineet ryhmän kanssa valmiiksi kielisuihkutustuokioiden sijoittuvan aamupäivään noin puoli kymmenen aikaan ja tilana olevan päiväkodin jumppasalin. Päiväkodin työntekijä oli valikoinut kuusi lasta, joille toteutin kielisuihkutuksen. Lasten huoltajille olin aikasemmin jo toimittanut lupalomakkeet, jotka he olivat täyttäneet. Ryhmän työntekijä oli myös mukana ja hän arvioi kielisuihkutustuokioiden toimivuutta ja antoi lopuksi palautetta suullisesti ja viikon päätteksi kirjallisesti. Ensimmäisellä tuokiolla annoin hänelle palautelomakkeen, jotta hän voi tutustua kysymyksiin etukäteen. Lapsilta pyysin joka tuokion jälkeen palautetta suullisesti sekä peukkuäänestyksellä eli lapsi näytti peukulla ylöspäin, jos tykkäsi tuokiosta, alaspäin, jos ei tykännyt ja vaakatasoon, jos ei osannut sanoa.

6.1 Ensimmäinen kielisuihkutustuokio

Ensimmäinen tuokio oli maanantaina 5.6.2023, jonka teemana oli tutustumis- ja tervehdyssanat. Paikalla oli kuusi lasta sekä ryhmän työntekijä. Kokoonnuimme yhdessä jumppasalin lattialle piiriin ja esittelin aluksi itseni sekä kerroin mitä olen tekemässä. Kyselin myös lapsilta tietävätkö he mitään inarinsaamesta tai tuntevatko ketään, joka puhuisi saamen kieltä. Kaikille oli saamelainen tai saamenkieli terminä tuttu ja suurin osa myös tunsu jonkun joka puhuu saamea. Kukaan lapsista ei osannut sanoa mitään inarinsaameksi, mutta he olivat innoissaan kun saivat oppia sitä.

Tämän jälkeen siirryttiin ensimmäiseen leikkiin. Aluksi kävin opeteltavat sanat läpi, jotka olivat "Tiervâ", "Kii tun lah" ja "Mun lam" eli "Terve", "Kuka sinä olet" ja "Minä olen". Kysyin jokaiselta lapselta vuorotellen "Kii tun lah", johon he saivat vastata "Mun lam" ja oman nimensä. Näin sanat tulivat heille tutuiksi ja jos joku ei muistanut miten sanottiin, niin silloin autoin. Sen jälkeen laitoin soimaan musiikkia, jonka aikana hernepussi kiersi piirissä, kun musiikki loppui, niin se jolla hernepussi oli sanoit "Mun lam *nimi*" ja muut vastasivat siihen "Tiervâ *nimi*". Leikki sujui hyvin ja lapset olivat innoissaan siinä mukana. Lapset uskalsivat myös rohkeasti kysyä, jos eivät muistaneet kuinka piti sanoa. Musiikkileikkiä

leikittiin niin kauan, että kaikki lapset oli käyty läpi. Jälkeenpäin ajateltuna leikkiä olisi voinut jatkaa vielä hieman kauemmin esimerkiksi niin, että kaikki olisi käyty kaksi kertaa läpi. Sanat olisivat silloin voineet tulla vielä tutummiksi.

Toisena leikkinä oli nimihippa, eli kun hippa sai kiinni, niin piti mennä kyykkyyn, toisen pystyi pelastamaan menemällä hänen eteensä kyykkyyn ja kysymällä "Kii tun lah" johon tuli vastata "Mun lam *nimi*", sen jälkeen sai jatkaa hippaleikkiä. Tästä leikistä lapset tuntuivat pitävän todella paljon ja sanatkin tulivat tutuiksi lapsille. Alun jälkeen kaikki muistivat mitä piti kysyä ja kuinka siihen vastattiin. Hippaa leikittiin niin kauan, että kaikki olivat saaneet olla hippoina kerran.

Lopuksi kokoonnuttiin vielä piiriin istumaan. Yksi lapsista halusi vielä käydä läpi mitä ne sanat olivat ja mitä ne tarkoittivat, joten kertasimme ne vielä. Sen jälkeen kysyin lapsilta peukkuäänestyksellä pitivätkö he tämän päivän leikeistä. Suurinosa lapsista nosti peukun ylös sen merkiksi, että he tykkäsivät. Pari lasta ei osannut sanoa pitivätkö vai eivät, joten peukku oli vaakatasossa. Yhdelläkään lapsella peukku ei ollut alaspäin, mikä olisi tarkoittanut että ei pitänyt leikeistä. Peukkuäänestyksen jälkeen kysyin vielä kummasta leikistä he pitivät enemmän ja vastaukset olivat aika tasapuoliset musiikkileikin ja nimihipan välillä, osa sanoi myös että tykkäsi yhtäpaljon molemmista. Lopuksi vielä kiitin lapsia ja muistutin, että näemme seuraavana päivänä uudestaan eri leikkien merkeissä.

Ryhmän työntekijä antoi suullisesti palautetta vielä lopuksi. Hänen mielestään leikit olivat tarpeeksi yksinkertaisia, jotta pystyi keskittymään uuteen kieleen. Hippa oli myös hyvä, koska lapset pääsivät purkamaan energiaa siinä ja näin jaksoivat keskittyä paremmin. Tuokion ja leikkien pituus oli myös sopiva, yhteensä aikaa meni 20 minuuttia koko tuokioon. Koen myös itse, että tuokio oli onnistunut ja sain lapset osallistumaan leikkeihin. Sanastoa oli tarpeeksi näin kielisuihkutuksen alkuun. Samat leikit voisi vetää myös eri sanoilla, mutta ei samana päivänä ja olenkin tyytyväinen etten ottanut enempää sanastoa ensimmäiseksi päiväksi.

6.2 Toinen kielisuihkutustuokio

Tiistaina 6.6.2023 oli toinen kielisuihkutustuokio, jonka teemana olivat numerot 1-10. Paikalla olivat samat kuusi lasta sekä ryhmän työntekijä. Kokoonnuimme taas jumppasalin lattialle piiriin, jossa aluksi kertosimme lyhyesti edellisen päivän sanastoa. Osa lapsista muisti vielä jotain sanoja, mutta osa oli myös unohtanut miten esimerkiksi kysyttiin "kuka sinä olet". Lyhyen kertauksen jälkeen siirryimme kuitenkin päivän teemaan. Numerokorttien avulla kävimme ensiksi läpi kaikki numerot järjestyksessä niin, että lapset sanoivat numeron ensin suomeksi, sitten minä sanoin sen inarinsaameksi ja lapset toistivat perässä. Numerokortit jätin lattialle, mistä kaikki näkivät ne. Käytiin numerot vielä läpi järjestyksessä, jonka jälkeen pyysin lapsia näyttämään sormilla kuinka paljon jokin numero on, minkä sanoin inarinsaameksi. Tässä käytin aluksi numerokortteja apuna näyttämällä aina sen numeron, jonka sanoin. Lapset osasivat tämän niin hyvin, että kokeilin myös sanoa numeron ilman että näytin numerokorttia. Se oli lapsille hieman haastavampaa, mutta ne jotka osasivat jo lukea, pystyivät lukemaan esillä olevista numerokorteista numeron, mikä helpotti tehtävää.

Ensimmäinen leikki oli myrkkysieni. Myrkkysieni leikissä valitaan yksi lapsi, joka poistuu hetkeksi, sillä välin sienistä valitaan yksi myrkkysieneksi. Valittu lapsi tulee takaisin ja alkaa keräämään sieniä yksi kerrallaan, samalla muut laskevat ne saameksi, kunnes myrkkysieni osuu kohdalle huudetaan "myrkkysieni" ja vuoro vaihtuu. Leikimme myrkkysientä kaksi kierrosta, jotta jokainen lapsi sai olla kerääjä kaksi kertaa. Leikissä myös tuli monta toistoa numeroiden laskemisesta ja suurin osa lapsista tuntui muistavan numerot inarinsaameksi todella hyvin leikin aikana. Lapset olisivat myös halunneet leikkiä myrkkysientä enemmän, joten se oli onnistunut valinta kielisuihkutustuokioille.

Toisena leikkinä oli noppajumppa. Lapset saivat vuorotellen pyöräyttää noppaa, jonka antaman silmäluvun verran tuli tehdä jotain liikettä, minkä lapsi sai keksiä. Liikkeiden määrä laskettiin yhdessä inarinsaameksi. Tätä leikimme myös kaksi kierrosta, jotta jokainen sai pyöräyttää noppaa kaksi kertaa. Tässä leikissä tuli myös paljon toistoja numeroiden laskemisesta ja moni lapsi muisti numerot hyvin edellisestä leikistä, vaikka numerokortit eivät olleet enää esillä.

Lopuksi kokoontuimme taas piiriin istumaan, missä kysyin lapsilta pitivätkö he tämän päivän tuokiosta peukkuäänestyksellä. Kaikki nostivat peukut pystyyn eli kaikki tykkäsivät leikeistä. Seuraavaksi kysyin kummasta leikistä he pitivät enemmän, niin yksi vastasi noppajumpan ja kaikki loput myrkkysienen olleen kivempi. Lopuksi vielä laskimme numerokorttien avulla kymmeneen inarinsaameksi, jonka jälkeen kiitin lapsia tästä päivästä ja kerroin seuraavan päivän teeman.

Ryhmän työntekijä antoi vielä tämän jälkeen suullisesti palautetta. Hänen mielestään leikeissä tuli paljon toistoja, mikä auttoi numeroiden muistamisessa. Myrkkysienen kaltaisia leikkejä he ovat myös leikkineet paljon ja ne ovat lasten mieleen, joten se oli hyvä valinta. Kuuden lapsen ryhmäkoko on myös sopiva ja lapset jaksavat leikkiä pari kierrostakin samaa leikkiä sekä odottaa omaa vuoroaan. Omasta mielestäni tämän päivän tuokio meni todella hyvin ja leikit onnistuivat. Lapsista näki heti, että numerot jäivät mieleen ja he myös innoissaan opettelivat niitä.

6.3 Kolmas kielisuihkutustuokio

Keskiviikkona 7.6.2023 oli kolmas kielisuihkutustuokio, jonka teemana oli värit. Paikalla oli kuusi lasta sekä ryhmän työntekijä. Tuokio alkoi samallalalla kuin aikaisemmat eli kokoontuimme jumppasalin lattialle piiriin ja kertasimme numerot. Lapset muistivat numerot todella hyvin. Tämän jälkeen siirryimme väreihin. Olin valinnut tuokiolle kahdeksan eri väriä, jotka sisälsivät kaikki päävärit sekä muutaman muun, koska sanat muistuttivat suomen kielistä vastinetta ja olivat sen takia helpot muistaa. Kävimme aluksi kaikki värit läpi niin, että lapset saivat sanoa värin suomeksi, jonka jälkeen sanoin sen inarinsaameksi ja lapset toistivat perässä. Apuna oli maalaamani eriväriset kukkakortit. Kävimme värit kaksi kertaa läpi, jonka jälkeen siirryimme ensimmäiseen leikkiin.

Ensimmäisenä leikkinä oli kukka ja mehiläinen. Leikissä on monta eriväristä kukkaa, joista yhden alle mehiläinen menee piiloon. Lapset saavat vuorotellen arvata, minkä värisen kukan alla mehiläinen on. Lapsi sai sanoa värin suomeksi

tai osoittaa kukkaa, sen jälkeen sanoimme sen yhdessä inarinsaameksi. Leikimme tätä leikkiä kaksi kierrosta, toisella kierroksella lapset saivat myös piilottaa mehiläisen vuorotellen. Leikki vaikutti olevan mielenkiintoinen ja lasten keskittyminen säilyi hyvin leikin loppuun asti. Värejä myös toisteltiin paljon, jotta ne jäisivät paremmin mieleen.

Seuraavana leikkinä oli perinteinen värileikki. Yksi lapsista oli "väri" ja hän seiso selkä muihin päin. Hän sanoi jonkin värin inarinsaameksi ja askelmäärän, jos vaatteista löytyi sitä väriä, niin sai ottaa niin monta askelta kuin oli sanottu. Ensimmäinen, joka saavutti värin, sai olla uusi väri. Apuna olivat samat kukkakortit, joista näytettiin aina mitä väriä tarkoitti. Minä olin myös vieressä auttamassa, jos lapsi ei muistanut jotain väriä. Leikkiä leikittiin niin kauan, että jokainen sai olla kerran värinä. Värileikki oli tuttu lapsille ja he tykkäsivät siitä paljon.

Lopuksi taas kokoontuimme lattialle piiriin ja kertosimme vielä kerran kaikki värit. Värit, jotka muistuttivat eniten suomenkielistä vastinetta olivat lapsille helpoimmat muistaa. Vaikeamman kuuloisista väreistä lapset saattoivat muistaa alkutavun. Peukkuäänestyksessä kaikki nostivat peukut ylös eli kaikki olivat pitäneet tuokiosta. Värileikistä tykättiin vähän enemmän, mutta moni vastasi tykänneensä molemmista leikeistä, kun kysyin kumpi oli kivempi leikki. Lapset kyselivät jo innoissaan seuraavan päivän teemaa ja kerroin sen olevan eläimet. Sitten vielä kiitin tästä päivästä lapsia.

Ryhmän työntekijä antoi sitten vielä suullisesti palautetta. Hänen mielestään tuokiot ovat mukavia, kun leikit ovat toiminnallisia ja samat sanat toistuvat molemmissa leikeissä, niin ne jäävät myös paremmin mieleen. Värejä olisi voinut olla vähän vähemmän, koska osa niistä oli vaikean kuuloisia ja sen takia hankala muistaa. Siksi oli hyvä, että joukossa oli myös tutun kuuloisia värejä. Toisaalta oli hyvä, että oli eri värejä mukana, koska värileikissä kaikki lapset pääsivät liikkumaan. Omasta mielestäni myös pari väriä olisi voinut jättää pois, niin ehkä vähän vaikeammatkin värit olisivat silloin jääneet lapsilla paremmin mieleen. Leikkien väleissä oltaisiin myös voitu toistella värejä vähän enemmän, muuten tuokio sujui mielestäni todella hyvin.

6.4 Neljäs kielisuihkutustuokio

Torstaina 8.6.2023 oli neljäs kielisuihkutustuokio ja sen teemana oli eläimet. Paikalla oli kuusi lasta sekä ryhmän työntekijä. Kokoonnuimme jumppasalin lattialle piiriin ja aluksi kyselin lapsilta mitä sanoja he muistavat sekä kävimme väreit vielä yhdessä läpi. Lapsille oli hyvin jäänyt mieleen joitakin sanoja aikaisemmilta kielisuihkutustuokioilta, mikä oli mukava huomata. Sitten kävimme eläimet läpi, taas ensin suomeksi ja sitten lapset toistivat perässäni inarinsaameksi. Olin valinnut yhteensä seitsemän eläintä opeteltavaksi tuokiolle. Eläimet olivat pääasiassa Suomen metsien eläimiä ja etenkin sellaisia, joita on pohjoisessa, lisäksi oli koira ja kissa lemmikkieläimistä. Kaikki eläimet olivat tuttuja lapsille. Kävimme piirtämieni kuvakorttien avulla eläimet kolme kertaa läpi inarinsaameksi, ennen kuin siirryimme ensimmäiseen leikkiin.

Ensimmäisenä leikkinä oli kim-leikki eläinkorteilla. Kaikki eläinkortit asetettiin lattialle lasten nähtäväksi ja he saivat katsoa niitä hetken. Sitten lapset laittoivat silmät kiinni ja poistin joukosta yhden eläimen. Heidän piti arvata mikä eläin oli kyseessä, jonka jälkeen sanoimme sen yhdessä inarinsaameksi. Lisähaastetta leikkiin tuli, kun vaihdoimme eläinkorttien paikkoja tai otin kaksi korttia kerralla. Leikki oli lapsille tuttu ja he tykkäsivät siitä. Leikimme niin kauan, että kaikki lapset olivat saaneet vastata ainakin kaksi kertaa ja kaikki eläimet oli käyty läpi pariin kertaan. Leikissä tuli paljon toistoa ja lopuksi kävimme vielä kaikki eläimet läpi inarinsaameksi.

Toisena leikkinä oli hedelmäsalaatti eläimillä. Annoin lasten valita eläimistä kolme, jotka he muistavat inarinsaameksi parhaiten. Eläimiksi valikoituivat koira, kissa ja karhu. Sitten menimme seisomaan isoon piiriin ja lapset jaettiin kolmeen osaan, osa oli karhuja, osa kissoja ja osa koiria. Minä jäin aluksi keskelle ja sanoin jonkun noista kolmesta eläimestä inarinsaameksi, silloin niiden eläinten tuli vaihtaa paikkaa ja keskelläolijan yrittää päästä vapaalle paikalle. Paikkojen merkinä oli hulavanteet lattialla. Se, joka ei ehtinyt vapaalle paikalle, jäi seuraavaksi keskelle sanomaan jonkun eläimistä. Jos sanoi "kaikki eläimet", niin kaikkien piti vaihtaa paikkaa. Leikki oli lapsille uusi, joten alku meni sitä opetellessa. Lapset kuitenkin oppivat leikin nopeasti ja vaikuttivat pitävän siitä.

Leikissä mukana olleet kolme eläintä jäivät myös todella hyvin lasten mieleen, kun niitä toisteltiin paljon.

Lopuksi vielä kokoonnuimme lattialle piiriin ja kävimme kaikki eläimet vielä kerran läpi. Parhaiten lapset muistivat viimeisessä leikissä olleet eläimet. Sen jälkeen oli peukkuäänestyksen vuoro ja kaikki lapset nostivat peukut ylös. Molemmista leikeistä tykättiin myös yhtä paljon, vaikka toinen olikin uusi leikki. Kerroin seuraavan päivän olevan viimeinen kielisuihkutuspäivä ja sen teeman olevan kehonosat. Sitten vielä kiitin lapsia tästä tuokiosta.

Ryhmän työntekijä antoi suullisena palautteena leikkien olleen mukavia ja oli kiva, kun eläimet olivat tuttuja, metsien eläimiä. Oli myös hyvä, että hedelmäsalaattileikkiin otettiin vähemmän eläimiä mukaan, niin ne jäivät myös mieleen paremmin. Omasta mielestäni tuokio onnistui myös hyvin, hedelmäsalaattileikin säännöt olisin voinut selittää vielä tarkemmin, mutta he oppivat silti hyvin sen. Osa eläimistä jäi paremmin mieleen lapsille ja oli mukava huomata, kuinka he itse keksivät muistisääntöjä joillekin, kuten "peenuv" muistuttaa sanaa "pentu", mistä voi muistaa sen tarkoittavan koira. Tai "uárree" muistuttaa sanaa "kurre", eli se on orava. Lapset selkeästi olivat innoissaan ja halusivat oppia uusia sanoja sekä muistaa ne.

6.5 Viides kielisuihkutustuokio

Perjantaina 9.6.2023 oli viides ja viimeinen kielisuihkutustuokio, jonka teemana oli kehonosat. Paikalla oli neljä lasta sekä ryhmän työntekijä. Kokoonnuimme tuttuun tapaan jumppasalin lattialle piiriin ja kertasimme ensin edellisen päivän eläinsanastoa. Osan eläimistä lapset muistivat todella hyvin. Sen jälkeen siirryimme päivän teemaan ja kävimme läpi kehonosia kuvakorttien avulla. Olin valinnut kuusi kehonosaa harjoiteltavaksi ja kävimme ne ensin suomeksi ja sitten inarinsaameksi läpi kaksi kertaa.

Ensimmäisenä leikkinä arvuuteltiin kehonosia. Kaikki kehonosakortit olivat lattialla väärinpäin ja lapset saivat vuorotellen kääntää yhden kortin. Sanoimme yhdessä kortissa olevan kehonosan inarinsaameksi ja sitten kosketimme

kyseistä kehonosaa itseltä. Leikimme tätä leikkiä useamman kierroksen, jotta kaikki kehonosat tulisi käytyä läpi ainakin kahdesti. Kehonosan koskettaminen auttoi painamaan sanan mieleen, monet toistot auttoivat myös muistamaan sanoja. Lopuksi kävimme vielä kaikki kehonosat läpi inarinsaameksi.

Toisena leikkinä oli kapteeni käskee. Kaikki saivat vuorollaan olla kapteeneja, jotka käskivät koskettamaan itseltään jotain kehonosaa inarinsaameksi. Jos alkuun ei sano "kapteeni käskee", niin silloin ei saa tehdä mitään. Apuna käytettiin kuvakortteja ja minä autoin muistamaan sanan, jos lapsi ei muistanut sitä. Leikkiä leikittiin niin kauan, että kaikki olivat saaneet olla kerran kapteeneja. Leikki oli lapsille entuudestaan tuttu, joten he pystyivät keskittymään täysin uusien sanojen oppimiseen.

Lopuksi vielä istuimme piiriin lattialle ja kävimme uudestaan kaikki kehonosat läpi inarinsaameksi. Eniten toistellut sanat sekä ne, jotka muistuttivat eniten suomenkielistä vastinetta, jäivät lapsille parhaiten mieleen. Pidin vielä peukkuäänestyksen siitä tykkäsivätkö he tämän päivän tuokiosta ja kaikki nostivat peukut ylös. Lapset pitivät enemmän kapteeni käskee leikistä, mutta yksi vastasi molemmat. Lapsia kiinnosti myös tietää enemmän kehonosia inarinsaameksi, joten he saivat kysellä niitä ja kerroin heille mitä ne ovat inarinsaameksi. Lopuksi vielä kiitin lapsia tästä tuokiosta ja koko viikosta.

Suullisena palautteena sain ryhmän työntekijältä tuokion sujuneen hyvin ja sanastoa olleen sopivasti. Omasta mielestäni tuokio myös meni hyvin ja sanastoa oli tarpeeksi. Lapset olivat vähän levottomia, mikä johtui luultavasti perjantaista ja viikonlopun odotuksesta. Pienen levottomuuden takia olisi voinut olla joku vielä liikunnallisempi leikki mukana, jotta he olisivat saaneet purkaa energiaansa ja olisivat pystyneet keskittymään paremmin. Mutta lapset pitivät leikeistä ja oppivat uusia sanoja, joten se ei haitannut.

6.6 Loppupalaute

Pyysin lapsilta vielä viimeisen tuokion päätteeksi suullisesti palautetta. Ensimmäisenä kysyin pitivätkö he tästä viikosta ja kaikilta sain myönteisiä vastauksia. Toiseksi kysyin innostuivatko he inarinsaamenkielestä ja

haluaisivatko he oppia sitä vielä lisää. Tähän myös kaikki vastasivat myönteisesti. Kerroin lapsille, että he voivat katsoa esimerkiksi saamenkielisiä lastenohjelmia, joiden avulla pääsee kuulemaan ja oppimaan eri saamen kieliä tai opiskella koulussa saamea. Lapset vaikuttivat olevan tästä myös innoissaan ja toivottavasti tulevaisuudessa opettelevat lisää inarinsaamea tai muita saamenkieliä.

Ryhmän työntekijältä olin pyytänyt kirjallista palautetta. Ensimmäisenä kysymyksenä kysyin, millainen kokonaisuus kielisuihkusviikko hänen mielestään oli. Hänen mielestään kokonaisuus oli kiva ja tuokioiden teemat olivat hyviä, koska ne sisälsivät tuttua sanastoa suomeksi. Oli myös hyvä, että yhtenä päivänä opeteltiin vain yhden teeman sanastoa ja sanat pysyivät samoina molemmissa leikeissä. Toiseksi kysyin, mikä hänen mielestään onnistui, johon hän vastasi tuokioiden olleen monipuolisia ja sisältävän kivasti erilaisia leikkejä. Tuokiot olivat myös sopivan mittaisia, jotta lapset jaksoivat keskittyä. Kolmantena kysyin missä olisi kehitettävää, johon työntekijä vastasi tämän olleen hänen ensimmäinen kielisuihkutuskokemus, joten hänellä ei ole vertailukohdetta. Sen takia hän ei osannut sanoa, mitä kehitettävää olisi.

Lopuksi pyysin vielä muita kommentteja kielisuihkusviikosta. Työntekijän mielestä oli oikein kiva kokemus ja lapset tykkäsivät kovasti, he odottivat aina tuokioita. He myös kertoivat ryhmässä opittuja sanoja ja lapset opettivat muille ryhmäläisille, mitä olivat oppineet. He aikovat myös tulevaisuudessa kerrata sanoja lasten kanssa. Tämän takia jätin heille sanalistat kaikista teemoista, jotta opitut sanat eivät unohtuisi. Sanalistat sisälsivät myös uusia sanoja, joita emme tuokioilla käyneet läpi.

Omasta mielestä tuokiot onnistuivat todella hyvin ja niiden tavoite toteutui, koska lapset innostuivat kielestä ja halusivat oppia sitä lisää. Tuokiot olivat myös selkeitä ja sisälsivät lapsia kiinnostavia leikkejä ja toimintoja. Lopullista tuotosta varten muutin opittavien sanojen määriä, koska joinakin päivinä olisi voinut olla vähemmän sanoja opeteltavana. Kielisuihkutusta voisi myös jatkaa pidemmän aikaa kun vain viikon, jotta kaikki sanat jäisivät paremmin mieleen. Itselle myös oli uusi kokemus opettaa vierasta kieltä lapsille, joten viikon aikana opin paljon

siitä. Toistojen merkitys ja kuvien näyttäminen on tärkeää vieraan kielen oppimisen kannalta. Tuokioille osallistuneet lapset olivat todella reippaita ja innokkaita. Mietin mitenhän tuokiot onnistuisi ei niin innokkaiden lasten kanssa.

7 POHDINTA

7.1 Tuotoksen tarkastelu

Tuotoksena tässä opinnäytetyössä on ohjeet inarinsaamenkielisten kielisuihkutustuokioiden pitämiseen varhaiskasvatuksessa. Ohjeet sisältävät viisi eri teemaista inarinsaamenkielistä kielisuihkutustuokiota 4-6-vuotiaille lapsille. Teemoja ovat tervehdykset ja tutustumissanat, numerot, värit, eläimet sekä kehonosat. Jokainen kielisuihkutustuokio sisältää kaksi eri leikkiä ja on kestoaltaan noin 20–30 minuuttia. Tuokiot on tarkoitettu pitämään 6-8 lapsen pienryhmissä.

Tein kielisuihkutustuokioille alustavan suunnitelman, jonka pohjalta kävin pitämässä tuokiot Ivalon päiväkodissa. Sieltä saamani palautteen ja oman arviointini perusteella muokkasinkin suunnitelmasta valmiit ja toimivat ohjeet kielisuihkutustuokioiden pitämiseksi. Lopullista tuotosta varten vähensin yhdellä tuokiolla opettavien sanojen määrää, koska tuokioita pitäessäni totesin sen toimivan paremmin. Samasta syystä lisäsin toistojen määrää. Lopullinen tuotos on myös laajempi kokonaisuus, kuin vain viikon kestävä, koska koin kielisuihkutuksen tarkoituksen toteutuvan paremmin, jos sitä jatkaa kauemmin. Ohjeet sisältävät viisi teemaa, joten se on myös mahdollista pitää vain viiden päivän mittaisena toteutuksena tai lyhempänä, jos niin haluaa. Jokainen teema kuitenkin sisältää kymmenen sanaa, joista itse saa valita ne joita haluaa käyttää. Jos haluaa opetella kaikki sanat, niin kielisuihkutuksesta voi saada useamman viikon kestävä toteutuksen. Tällöin inarinsaamen kieli pääsee kattavammin mukaan myös päiväkodin arkeen, kun tuokioilla opeteltavat sanat ovat jo tutumpia kaikille.

Ulkonäöltään halusin ohjeiden olevan selkeät ja helposti ymmärrettävät. Tein ohjeet Word-ohjelmalla, jotta ne olisivat helppo tulostaa käyttöön. Omasta mielestäni ohjeista tuli selkeän ja kivan näköiset. Jokaisen tuokion ohjeet ovat yhdellä sivulla, jonka jälkeen tulee kyseiseen teemaan liittyvä sanalista. Tämä selkeyttää ohjeiden käyttämistä, kun sanoja ei tarvitse alkaa etsimään mistään, vaan ne ovat heti tuokion ohjeiden lukemisen jälkeen nähtävillä.

Opinnäytetyöni tuotos on pääasiassa tarkoitettu Inarin kunnan alueen suomenkielisissä varhaiskasvatusryhmissä käytettäväksi, koska inarinsaamea puhutaan siellä eniten. Olen kuitenkin sitä mieltä, että näitä kielisuihkutustuokioita voi hyödyntää varhaiskasvatuksessa missä päin Suomea vain esimerkiksi kansainvälisellä saamen kielten viikolla, jotta saamen kielet ja kulttuuri tulisi tutuksi suomalaisille.

Opinnäytetyöni aiheesta voisi myös tehdä lisätutkimuksia. Esimerkiksi olisi mielenkiintoista tutkia ovatko kielisuihkutustuokiot saaneet innostettua lapset opiskelemaan kielisuihkutus kieltä tai jotain toista kieltä koulussa. Myös kielisuihkutustuokioiden vaikutukset lasten kielenoppimiseen olisi mielenkiintoinen aihe, mutta sen tutkimiseen tulisi varata useampi vuosi aikaa, jotta vaikutuksia oikeasti näkisi. Aiheeseen liittyen voisi myös tehdä selvityksen saamenkielisen kielisuihkutuksen tarpeesta saamelaisten kotiseutualueella. Itse olin yhteydessä vain Ivalon päiväkotiin, jossa suomenkielisissä ryhmissä ei ollut saamenkielistä kielisuihkutusta käytetty. Olisi mielenkiintoista tietää minkälainen tilanne muissa saamelaisalueen suomenkielisissä päiväkotiryhmissä on.

7.2 Oman oppimisen pohdinta

Opinnäytetyöni tavoitteena oli luoda leikkiin perustuvat lyhyet kielisuihkutustuokiot, joissa opitaan erilaisiin teemoihin liittyvää sanastoa inarinsaameksi. Tavoitteena oli myös saada lapset kiinnostumaan ja innostumaan inarinsaamen kielestä sekä suunnitella ja toteuttaa lapsille mielekkäät toimintatuokiot. Lisäksi tavoitteena oli, että kuka vain varhaiskasvattaja voisi käyttää näitä kielisuihkutustuokioita hyödyksi. Koen näiden tavoitteiden onnistuneen, sillä sain luotua kattavan kielisuihkutuskokonaisuuden ja tehtyä niille selkeät ohjeet. Lapsilta saamani palautteen mukaan onnistuin myös innostamaan ja herättämään lasten mielenkiinnon inarinsaamen kieltä kohtaan, joten tämäkin tavoite toteutui.

Sain paljon uutta kokemusta lapsille mielekkään toiminnan suunnittelusta sekä ryhmänohjaamisesta. Kielisuihkutustuokioita suunnitellessa piti ottaa etenkin lasten ikätaso huomioon. Lasten tuli olla jo sen ikäisiä, että osaavat puhua, jotta vieraan kielen oppiminen olisi myös helpompaa. Lisäksi leikkien tuli olla heille

tuttuja ja sellaisia, joista he pitävät. Tässä helpotti aikaisempi kokemukseni varhaiskasvatuksessa työskentelystä, koska tiesin jo millaisista leikeistä kohderyhmäni ikäiset lapset pitävät ja mitä he luultavasti ovat jo leikkineet entuudestaan päiväkodissa. Koenkin, että kielisuihkutustuokioiden suunnittelu olisi voinut olla haasteellisempaa ilman kokemusta päiväkodissa työskentelystä.

Opinnäytetyön aikatauluttamisen kanssa meinasi tulla ongelmia kesätöiden ja työharjoitteluiden takia. Onnekseni sain sovittua kielisuihkutustuokioiden pitämisen alkukesälle ennen kuin suurin osa lapsista jäi kesälomalle. Näin sain kevään aikana suunniteltua tuokioiden sisällön ja tehtyä materiaalin. Lähdeaineistoon perehdyin töiden ja harjoittelujen ohella ja sain tehtyä aikaa myös opinnäytetyön raportin kirjoittamiselle, vaikka se suurimmaksi osaksi painottui syksylle. Opinnäytetyön raportin tekeminen on vaatinut huolellisuutta. Toki koko opintojen ajan on harjoiteltu esimerkiksi lähdeviittausten tekemistä, mutta opinnäytetyötä kirjoittaessa on saanut olla tarkka, että ne tulevat merkattua oikein. Myös näin laajan kokonaisuuden kirjoittaminen on ollut uusi kokemus itselleni, joka aluksi jännitti, mutta koen silti onnistuneeni siinä hyvin.

LÄHTEET

Bärlund, P., Nyman, T., & Kajander, K. 2015. "Ai niin, unohdin pyyhkeen ja uikkarin kielisuihkutteluun tänään." Vieraiden kielten aineenopettajiksi opiskelevien kokemuksia kielisuihkutuksesta. Teoksessa Kauppinen, M., Rautiainen, M. & Tarnanen, M. (toim.). Elävä ainepedagogiikka: Ainedidaktiikan symposium Jyväskylässä 13.–14.2.2014. Ainedidaktisia tutkimuksia 9. Jyväskylä. Viitattu 24.10.2023. <https://helda.helsinki.fi/server/api/core/bitstreams/9337d3c4-5208-4167-bc4d-b08487095d91/content>

Hakamo, M-L. 2011. Puhekuplia. Lapsen puheen ja kielellisen tietoisuuden kehittäminen. Saarijärvi: Lasten Keskus.

Halme K. 2011. Maahanmuuttajataustaisten lasten kielikasvatus varhaiskasvatuksesta esiopetukseen. Teoksessa Nurmilaakso M. & Välimäki A-L. (toim.) Lapsi ja kieli: Kielellinen kehittyminen varhaiskasvatuksessa. Helsinki: Terveyden ja hyvinvoinnin laitos.

Inari.fi 2023. Inari-info. Viitattu 1.11.2023. <https://www.inari.fi/fi/inari-info.html>

Kangasvieri, T., Miettinen, E., Palviainen, H., Saarinen, T. & Ala-Vähälä, T. 2012. Selvitys kotimaisten kielten kielikylypyöpetuksen ja vieraskielisen opetuksen tilanteesta Suomessa: kuntatason tarkastelu. Jyväskylä: soveltavan kielen tutkimuksen keskus. Viitattu 5.5.2023. <https://jyx.jyu.fi/bitstream/handle/123456789/40412/Selvitys%20kotimaisten%20kielten%20verkko.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

Morottaja M. 2006. Kieli. Anarâš. Viitattu 3.10.2023. <https://www.samimuseum.fi/anaras/kieli/kieli.html>

Nurmilaakso M. 2011. Pienen lapsen kielellinen tietoisuus osana kielen kehitystä. Teoksessa Nurmilaakso M. & Välimäki A-L. (toim.) Lapsi ja kieli: Kielellinen kehittyminen varhaiskasvatuksessa. Helsinki: Terveyden ja hyvinvoinnin laitos.

Oktavuolta 2023. Saamen kielet. Viitattu 3.10.2023. <https://www.oktavuolta.com/10-kieltae-yksi-kansa>

Opetushallitus. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2022. https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/Varhaiskasvatussuunnitelman_perusteet_2022_2.pdf

Peda.net 2023. Mikä ihmeen kielisuihkutus. Viitattu 24.10.2023. <https://peda.net/jyvaskyla/kielisuihkutus/mik>

Saamelaiskäräjät 2023a. Koulutus ja oppimateriaali. Viitattu 3.10.2023. <https://www.samediggi.fi/toiminta/koulutus-ja-oppimateriaali/>

Saamelaiskäräjät 2023b. Saamelaiset ja saamen kielet. Viitattu 18.9.2023. <https://www.samediggi.fi/kielelliset-oikeudet-ovat-perusoikeuksia/saamelaiset-ja-saamen-kielet/>

Saamen kielilaki 15.12.2003/1086 <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2003/20031086#L2>

Smolander S. 2020. Monikielisyyteen ja –kulttuurisuuteen kasvaminen. Teoksessa Niemitalo-Haapola, E., Haapala, S. & Ukkola, S. (toim.) Lapsen kielen kehitys: Vuorovaikutuksen, leikin ja luovuuden merkitys. Jyväskylä: PS-kustannus.

Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2019. Ihmiseen kohdistuvan tutkimuksen eettiset periaatteet ja ihmistieteiden eettinen ennakoarviointi Suomessa.

Varhaiskasvatuslaki 13.7.2018/540 <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2018/20180540#Pidm45053758571792>

Viljamaa, E. & Yliherva, A. 2020. Leikki on kaikki. Teoksessa Niemitalo-Haapola, E., Haapala, S. & Ukkola, S. (toim.) Lapsen kielen kehitys: Vuorovaikutuksen, leikin ja luovuuden merkitys. Jyväskylä: PS-kustannus.

Vilka, H. & Airaksinen, T. 2003. Toiminnallinen opinnäytetyö. Helsinki: kustannusosakeyhtiö Tammi.

LIITTEET

- Liite 1. Lupalomake huoltajille
- Liite 2. Ohjeet kielisuihkutustuokioille

Liite 1. Lupalomake huoltajille

Hei!

Olen kolmannen vuoden sosionomiopiskelija Lapin ammattikorkeakoulusta. Teen tällä hetkellä toiminnallista opinnäytetyötä, jonka tarkoituksena on tutustuttaa suomenkielisiä lapsia inarinsaamen kieleen kielisuihkumenetelmän avulla. Kielisuihku tarkoittaa lyhyitä toimintatuokioita, joiden avulla tutustutaan vieraseen kieleen leikkien kautta.

Toimintatuokioita pidän viisi ja jokaisella kerralla tutustutaan eri teemaisiin sanoihin. Näitä teemoja ovat tervehdykset ja tutustumissanat, värit, numerot, eläimet sekä kehonosat. Toimintatuokiot toteutetaan noin 6–7 lapsen pienryhmässä ja yhden tuokion kesto on noin 20–30 minuuttia.

Tulen pitämään tuokiot viikolla 23 eli 5.6.–9.6.23.

Opinnäytetyössäni ei tule millään tavalla esille lapsen henkilöllisyys tai mitään muitakaan tietoja lapsesta.

Lapsemme

_____ saa osallistua toimintatuokioille.

_____ ei saa osallistua toimintatuokioille.

Opinnäytetyö julkaistaan Theseus-tietokannassa opinnäytetyön valmistuessa. Jos opinnäytetyöstäni heräsi kysymyksiä, niin ne voi laittaa sähköpostilla osoitteeseen:

Ystävällisin terveisin,

Jonna Kesti

Inarinsaamenkieliset kielisuihkutustuokiot varhaiskasvatukseen

Kielisuihutus tarkoittaa vieraalla kielellä toteutettavia lyhyitä leikkiin perustuvia toimintatuokioita, joissa on tarkoituksena tutustua kieleen ja herättää kiinnostus vieraita kieliä kohtaan. Nämä ohjeet sisältävät viisi eri teemaista inarinsaamenkielistä kielisuihkutustuokiota 4-6-vuotiaille lapsille. Teemoja ovat tervehdykset ja tutustumissanat, numerot, värit, eläimet sekä kehonosat. Jokainen kielisuihkutustuokio sisältää kaksi eri leikkiä ja on kestoaltaan noin 20–30 minuuttia. Kielisuihkutustuokiot on parasta pitää 6-8 lapsen pienryhmissä.

Jokaisesta teemasta olen koonnut kymmenen sanan sanalistan, joista voi valita tuokioille sopivimmat sanat. Kaikkia kymmentä sanaa ei kannata yhdelle tuokiolle ottaa, koska se vaikeuttaa sanojen muistamista. Tuokioita voi pitää useamman, jos haluaa käydä kaikki sanat läpi. Kielisuihkutustuokioilla opittuja sanoja voi hyödyntää myös tuokioiden ulkopuolella, esimerkiksi laskemalla lapsimäärän inarinsaameksi aamupiirin yhteydessä.

Olen valinnut kielisuihkutustuokioille leikkejä, jotka ovat usein jo tuttuja lapsille. Näin sääntöjen opetteluun ei tarvitse käyttää paljon aikaa. Myös leikkeihin tarvittava materiaali löytyy monista päiväkodeista. Jos jotain ei kuitenkaan ole, niin sen voi askarrella, vaikka lasten kanssa yhdessä ennen tuokioiden toteuttamista.

Antoisaa kielisuihkutusta!

Jonna Kesti

Liite 2 2(11). Ohjeet kielisuihkutustuokioille

Tervehdykset ja tutustumissanat

Ensimmäisen kielisuihkutustuokion teemana ovat tervehdykset ja tutustumissanat.

Tuokion kulku:

1. Kokoonnutaan yhdessä piiriin istumaan. Tuokion ohjaaja kertoo lapsille lyhyesti kielisuihkutuksesta ja tulevasta toiminnasta. Aluksi olisi hyvä tutustua lasten kanssa saamelaisuuteen. Lapsilta voi kysellä mitä he tietävät jo tai mitä he haluavat tietää saamelaisista ja saamenkielistä. Oktavuohta.com sivustolta löytyy myös paljon tietoa mitä voi hyödyntää lasten kanssa.
2. Seuraavaksi käydään sanastoa läpi, ohjaaja sanoo sanan ensin suomeksi, sitten inarinsaameksi ja lapset toistavat perässä. Ensimmäisellä kerralla kannattaa valita vain muutama sana, jotta ne olisi helpompi muistaa. Esimerkiksi "terve", "minä olen" ja "kuka sinä olet" sopivat hyvin ensimmäiselle tuokiolle.
3. Ensimmäinen leikki on musiikki + nimet leikki. Laitetaan soimaan musiikkia, jonka aikana piirissä kiertää jokin esine, esimerkiksi hernepussi. Kun musiikki pysäytetään, niin se, jonka käteen hernepussi jää sanoo "Mun lam" ja oman nimensä, johon muut vastaavat "tiervä" ja kyseisen lapsen nimi. Musiikki laitetaan takaisin soimaan ja leikki jatkuu niin kauan, että kaikki lapset on käyty läpi pariin otteeseen.
4. Toisena leikkinä on nimihippa. Valitaan lapsista yksi vapaaehtoinen hipaksi, kun hippa saa kiinni, niin täytyy mennä kyykkyyyn. Kyykyssä olevan voi pelastaa menemällä tämän eteen myös kyykkyyyn ja kysymällä "Kii tun lah", johon toinen vastaa "Mun lam *nimi*". Hippaleikkiä voidaan leikkiä niin kauan, että kaikki halukkaat ovat saaneet olla kerran hippoina.
5. Lopuksi kokoonnutaan vielä piiriin istumaan ja käydään vielä kerran tuokiolla käytetyt sanat yhdessä läpi. Lapsilta kysytään mitä mieltä he olivat tuokiosta esimerkiksi peukkuäänestyksellä ja kummasta leikistä he pitivät enemmän. Kilitetään lapsia tästä tuokiosta ja kerrotaan seuraavan tuokion teema.

Leikit voidaan leikkiä myös sanalistassa olevilla eri sanoilla, esimerkiksi musiikkileikissä voidaan käyttää eri tervehdyksiä tai hippaleikissä voidaan kysyä mitä kuuluu.

Liite 2 3(11). Ohjeet kielisuihkutustuokioille

TERVEHDYKSET JA TUTUSTUMISSANAT

TIERVÄ

TERVE

PYERI IIÐEED

HYVÄÄ HUOMENTA

PYERI IJÄ

HYVÄÄ YÖTÄ

MUU NOMMÄ LII...

MINUN NIMENI ON...

MII TUU NOMMÄ LII?

MIKÄ SINUN NIMESI ON?

MUN LAM...

MINÄ OLEN...

KII TUN LAH?

KUKA SINÄ OLET?

MII KULLOO?

MITÄ KUULUU?

PYERI/HYENI

HYVÄÄ/HUONOA

TAKKÄ

KIITOS

Liite 2 4(11). Ohjeet kielisuihkutustuokioille

Numerot

Toisen kielisuihkutustuokion teemana ovat numerot 1-10.

Tuokion kulku:

1. Kokoonnutaan yhdessä piiriin istumaan. Aluksi voidaan kerrata lyhyesti edellisen tuokion sanoja. Sitten siirrytään tämän päivän teemaan ja käydään numerot 1-10 järjestyksessä läpi niin, että tuokion ohjaaja näyttää lapsille numerokorttia ja lapset saavat sanoa sen ensin suomeksi, ohjaaja sanoo sitten sen inarinsaameksi ja lapset toistavat perässä. Toistetaan numerot pariin otteeseen, numerokortit voi laittaa lattialle kaikkien nähtäville. Tämän jälkeen ohjaaja sanoo jonkun numeron inarinsaameksi ja lasten pitää näyttää sormilla, kuinka paljon se on. Ohjaaja voi samalla näyttää kyseistä numerokorttia. Kaikki numerot käydään vielä läpi tällä tavoin.
2. Ensimmäinen leikki on myrkkysieni. Yksi lapsista valitaan kerääjäksi ja hän poistuu hetkeksi, sillä välin muut valitsevat yhden sienistä myrkkysieneksi. Kerääjä lapsi tulee takaisin ja alkaa keräämään sieniä yksi kerrallaan, samalla muut laskevat ne inarinsaameksi, kunnes myrkkysieni osuu kohdalle huudetaan "myrkkysieni" ja vuoro vaihtuu. Leikkiä leikitään niin kauan, että jokainen on saanut olla kerääjänä pari kertaa.
3. Toinen leikki on noppajumppa. Lapset saavat vuorotellen pyöryttää noppaa, jonka antaman silmäluvun verran tulee tehdä jotain liikettä, minkä lapsi saa keksiä. Liikkeiden määrä lasketaan yhdessä inarinsaameksi. Leikkiä leikitään pari kierrosta.
4. Lopuksi kokoonnutaan vielä piiriin istumaan ja käydään vielä kerran tuokiolla käytetyt sanat yhdessä läpi. Lapsilta kysytään mitä mieltä he olivat tuokiosta esimerkiksi peukkuäänestyksellä ja kummasta leikistä he pitivät enemmän. Kiitetään lapsia tästä tuokiosta ja kerrotaan seuraavan tuokion teema.

Liite 2 5(11). Ohjeet kielisuihkutustuokioille

NUMEROT 1-10**1**

OHTĀ

2

KYEHTI

3

KULMĀ

4

NELJI

5

VITTĀ

6

KUTTĀ

7

ČIČČĀM

8

KÄÄVCI

9

OOVCE

10

LOVE

Liite 2 6(11). Ohjeet kielisuihkutustuokioille

Värit

Kolmannen kielisuihkutustuokion teemana ovat värit.

Tuokion kulku:

1. Kokoonnutaan yhdessä piiriin istumaan. Kerrataan lyhyesti edellisen tuokion sanat, jonka jälkeen siirrytään tämän päivän teemaan. Tuokiolle kannattaa valita viisi tai kuusi eri väriä, jotta niiden muistaminen olisi helpompaa. Käydään valitut värit läpi värikorttien avulla niin, että lapset saavat sanoa ensin ohjaajan näyttämän värin, jonka jälkeen ohjaaja sanoo sen inarinsaameksi ja lapset toistavat perässä. Toistetaan kaikki värit pariin otteeseen.
2. Ensimmäisenä leikkinä on kukka ja mehiläinen. Leikissä on monta eriväristä kukkaa, joista yhden alle mehiläinen menee pilloon. Lapset saavat vuorotellen arvata, minkä värisen kukan alla mehiläinen on. Lapsi voi sanoa värin suomeksi tai osoittaa haluamaansa kukkaa, sen jälkeen väri sanotaan yhdessä inarinsaameksi. Leikkiä leikitään pari kierrosta niin, että kaikki saavat arvata useamman kerran. Leikkiä voi myös varioida vuodenajan mukaan esimerkiksi talvella voi käyttää erivärisiä lapasia, joiden alle piilotetaan lumipallo.
3. Toisena leikkinä on perinteinen värileikki. Yksi lapsista on "väri" ja hän seisoo selkä muihin päin. Hän sanoo jonkin värin inarinsaameksi ja askelmäärän, jos vaatteista löytyy sitä väriä, niin saa ottaa niin monta askelta kuin on sanottu. Ensimmäinen, joka saavuttaa värin, saa olla uusi väri. Apuna käytetään värikortteja, ohjaaja on myös apuna, jos lapsi ei muista jotain väriä inarinsaameksi. Leikkiä leikitään niin kauan, että jokainen on saanut olla värinä vähintään kerran.
4. Lopuksi kokoonnutaan vielä piiriin istumaan ja käydään vielä kerran tuokiolla käytetyt sanat yhdessä läpi. Lapsilta kysytään mitä mieltä he olivat tuokiosta esimerkiksi peukkuäänestyksellä ja kummasta leikistä he pitivät enemmän. Kilitetään lapsia tästä tuokiosta ja kerrotaan seuraavan tuokion teema.

Liite 2 7(11). Ohjeet kielisuihkutustuokioille

VÄRIT

RUOPSÅD

PUNAINEN

FISKÅD

KELTAINEN

ČUOVJÅD

SININEN

RUÁNÁÁ

VIHREÄ

OORAANS

ORANSSI

VIOLET

VIOLETTI

RUŠKÅD

RUSKEA

ČAPPÅD

MUSTA

VIELGÅD

VALKOINEN

KUOVGISRUOPSÅD

VAALEANPUNAINEN

Liite 2 8(11). Ohjeet kielisuihkutustuokioille

Eläimet

Neljännän kielisuihkutustuokion teemana ovat eläimet.

Tuokion kulku:

1. Kokoonnutaan yhdessä piiriin istumaan. Kerrataan lyhyesti edellisen tuokion sanat, jonka jälkeen siirytään tämän päivän teemaan. Tuokiolle kannattaa valita viisi tai kuusi eri eläintä, jotta ne olisi helpompi muistaa. Käydään eläimet läpi kuvakorttien avulla niin, että lapset sanovat eläimen ensin suomeksi, jonka jälkeen ohjaaja sanoo sen inarinsaameksi ja lapset toistavat perässä. Toistetaan sanat pariin otteeseen.
2. Ensimmäisenä leikkinä on kim-leikki eläinkorteilla. Kaikki eläinkortit asetetaan lattialle lasten nähtäväksi ja he saavat katsoa niitä hetken. Sitten lapset laittavat silmät kiinni ja ohjaaja poistaa joukosta yhden eläimen. Lasten pitää arvata mikä eläin on kyseessä, jonka jälkeen eläin sanotaan yhdessä inarinsaameksi. Lisähaastetta leikkiin saa, kun eläinkorttien paikkoja vaihtelee tai ottaa kaksi korttia kerralla. Leikkiä leikitään useampi kierros, jotta kaikki eläimet käydään pariin kertaan läpi ja jokainen lapsi saa arvata ainakin kahdesti.
3. Toinen leikki on hedelmäsalaatti eläimillä. Lapset voivat valita eläimistä kolme, jotka he muistavat inarinsaameksi parhaiten. Sitten mennään seisomaan isoon piiriin ja lapset jaetaan kolmeen osaan eläinten mukaan. Yksi jää seisomaan piirin keskelle ja sanoo jonkun noista kolmesta eläimestä inarinsaameksi, silloin niiden eläinten tulee vaihtaa paikkaa ja keskelläolijan yrittää päästä vapaalle paikalle. Paikkojen merkinä voi olla esimerkiksi hulavanteet lattialla. Se, joka ei ehdi vapaalle paikalle, jää seuraavaksi keskelle sanomaan jonkun eläimistä. Jos sanoo "kaikki eläimet", niin kaikkien pitää vaihtaa paikkaa. Leikkiä voidaan leikkiä niin kauan, että jokainen on ollut keskellä pari kertaa.
4. Lopuksi kokoonnutaan vielä piiriin istumaan ja käydään vielä kerran tuokiolla käytetyt sanat yhdessä läpi. Lapsilta kysytään mitä mieltä he olivat tuokiosta esimerkiksi peukkuäänestyksellä ja kummasta leikistä he pitivät enemmän. Kiitetään lapsia tästä tuokiosta ja kerrotaan seuraavan tuokion teema.

Liite 2 9(11). Ohjeet kielisuihikutustuokioille

ELÄIMET

PEENUV

KOIRA

KISSÁ

KISSA

KUOBŽĀ

KARHU

NJUÁMMIL

JÄNIS

RIEMNJIS

KETTU

UÁRREE

ORAVA

PUÁSUI

PORO

SORVĀ

HIRVI

SÄPLIG

HIIRI

KUMPPI

SUSI

Liite 2 10(11). Ohjeet kielisuihkutustuokioille

Kehonosat

Viidennen kielisuihkutustuokion teemana ovat kehonosat.

Tuokion kulku:

1. Kokoonnutaan yhdessä piiriin istumaan. Kerrataan lyhyesti edellisen tuokion sanat, jonka jälkeen siirrytään tämän päivän teemaan. Tuokiolle kannattaa valita viisi tai kuusi eri kehonosaa, jotta ne olisi helpompi muistaa. Käydään kehonosat läpi kuvakorttien avulla niin, että lapset sanovat kehonosan ensin suomeksi, jonka jälkeen ohjaaja sanoo sen inarinsaameksi ja lapset toistavat perässä. Toistetaan sanat pariin otteeseen.
2. Ensimmäisenä leikkinä arvuutellaan kehonosia. Kaikki kehonosakortit ovat lattialla väärinpäin ja lapset saavat vuorotellen kääntää yhden kortin. Kortissa oleva kehonosa sanotaan yhdessä inarinsaameksi ja sitten kosketetaan kyseistä kehonosaa itseltä. Leikkiä leikitään niin kauan, että kaikki kehonosakortit on käyty läpi useamman kerran.
3. Toisena leikkinä on kapteeni käskää. Kaikki saavat vuorollaan olla kapteeneja, jotka käskävät koskettamaan itseltään jotain kehonosaa inarinsaameksi. Jos alkuun ei sano "kapteeni käskää", niin silloin ei saa tehdä mitään. Apuna käytetään kuvakortteja ja ohjaaja auttaa muistamaan sanan, jos lapsi ei muista sitä. Kapteenia vaihdetaan välissä ja leikkiä leikitään niin kauan, että jokainen on saanut olla kerran kapteenina.
4. Lopuksi kokoonnutaan vielä piiriin istumaan ja käydään vielä kerran tuokiolla käytetyt sanat yhdessä läpi. Lapsilta kysytään mitä mieltä he olivat tuokiosta esimerkiksi peukkuäänestyksellä ja kummasta leikistä he pitivät enemmän. Kiitetään lapsia tästä tuokiosta.

Liite 2 11(11). Ohjeet kielisuihkutustuokioille

KEHONOSAT

UÁIVI	PÄÄ
KIETÄ	KÄSI
JYELGI	JALKA
PELJI/PEELJIH	KORVA/KORVAT
ČALME/ČALMEH	SILMÄ/SILMÄT
NJUNE	NENÄ
NJÄLMI	SUU
ČUÁVJI	VATSA
IIDÄ/IDDUUH	POLVI/POLVET
VUOPTAH	HIUKSET